

PARADISÆBLERNE

Det var vinterdage. Jeg besøgte min mormor og havde en pakke slagtemad med til hende. Jeg kom hen mod middag, havde god tid, og jeg gik og nød det. Alt var gammelt, huset og det hele. Mormor havde en lille stue med en vældig stor seng. Der var himmel over den og tærnet bomuldstøj om den. Gulvplankerne var meget brede. De var skurede hvide, og der var fint sand på. Mormor havde strøet sandet i buede mønstre, så det mindede om lammeskyer på himmelen. Der lugtede sødt af gemmefrugt, lavendel og renvasket tøj fra skuffemøblet, og på hjørnehylden stod evighedsblomster.

Jeg satte mig på slagbænken og læste „Ugens Nyheder“. Uret tikkede. Det var et gammeldags ur i firkantet kasse. Under skiven var der et billede med en ræv, som jager tre stokænder op fra en skovsø. Jeg stod tit og så på det billede, som man ikke kunne blive træt af. Den skovsø var sikkert meget dyb, bundløs. Og alting mindede om noget andet, skoven, vildænderne og ræven. Jeg vidste bare ikke, hvad det var. Ræven var ikke bare en ræv, syntes jeg, men også ligesom et menneske, skønt den var naturtro nok. Ænderne så ud, som kunne de forvandle sig til piger, når de var fløjet længere ind i skoven. Det forekom mig, jeg havde set det hele et andet sted, men levende. Det var måske i en drøm, man havde glemt.

Uret havde en køn tone. Et par minutter, før det rigtig slog, begyndte det at synge lidt. Ganske svagt. Men fint. Som ville det prøve, om det stadig kunne. Det lød mærkeligt og godt. Man sad og lyttede til den svage syngen, der

blev finere og finere, men først døde helt hen, lige før uret virkelig slog.

Jeg hørte mormor skramle med gryde og pande. Jeg gik ud i køkkenet og tog mine træsko på, som stod der på stengulvet. De var varme af træde i, der var flettet byg-halm i bunden på dem. Mormor havde fyret op i den åbne skorsten. Hun satte panden over og fyldte den med gråfinker, som jeg havde haft med.

»Det skal du ikke,« sagde jeg, »jeg skulle hilse og sige, at det skulle være til dig selv det hele.«

»Jamen dog, min dreng,« sagde mormor, »jeg tror nok, du kan lide gråfinker, og jeg er så glad for at lave mad til andre.«

Jeg spiste godt med gråfinker. Vi sad ved bordet i stuen, og jeg kikkede tit op på billedet med ræven. Vi brækkede rugbrødet, som lå på voksdugen, i små stykker og dyppede dem i gråfinkerne. Vi spiste af panden, som mormor flere gange drejede, så det bedste vendte mod mig. Hun spurgte, og jeg svarede. Jeg var tolv år gammel og sagde ikke mere, hvad der faldt mig ind, sagde ikke så meget. Men jeg kunne lide at være hos mormor. Jeg syntes, hun var meget gammel, men hun var så mild og ren. Hendes store strøede forklæder duftede altid af vask og strykning.

»Skytten må smage finkerne,« sagde mormor så, »og du vil vel gerne gå ind med dem?«

Jeg gik med en tallerken ind til den gamle skytte, som boede i den anden ende af huset i et lille kammer, der havde dør lige ud til vejen. Jeg tror, han fik lidt penge fra godset, hvor han havde været skytte, men det var så lidt, at han var fattigere end mormor. Der var en kone, som skulle se til ham med mad, men hun gjorde det dårligt. Han var heller ikke nem at omgås. Ederkopperne var ved at spinde ham inde, men ingen måtte gøre rent hos ham. På væggens søn hang et par gamle trøjer, og

der var støvede spind imellem dem. Der lugtede ikke godt hos ham, værre endnu end sidst jeg var der. Han havde kun et bord, en stol og et mørkt, uredt sengested. Der var ingen varme i den rustne ovn, og han sad i sin kavaj på stolen foran det bare vindue, hvor der hverken var gardiner eller blomster. Imellem sine knæ havde han geværet stående. Sådan så man ham altid sidde, når man kom forbi vinduet. Jeg spurgte ham, hvorfor han altid sad med geværet.

»Naturligt,« sagde han, »man må være sig. Der kan ske alting.«

»Hvad kan der ske?« spurgte jeg.

»Alting,« sagde han, »og man må passe på gravrusten. De fineste ting i verden tåler ingenting.«

Han trak geværet igennem flere gange om dagen, for at der ikke skulle sætte sig rust i løbet. Engang lod han mig kikke igennem det.

»Kik efter, om der er noget,« sagde han, »du har jo unge øjne.«

Det var en gammel, langløbet riffel. Han tog låsen ud og løftede piben. Jeg lænede mig mod hans skulder, og jeg har aldrig set nogen med så meget skæl og skidt i hovedet. Så kikkede jeg op igennem løbet.

»Ser du noget?« spurgte han.

»Hvad skal jeg se?« sagde jeg.

»Ser du skygger?« sagde han. Jeg stod længe og så.

»Den er så blank indeni som himmelen,« sagde jeg.

Den gamle mand nikkede og tog geværet ned. Hans øjne var lyse og skinnede som riffelløbet.

Nu gav han sig til at spise af gråfinkerne, og han spildte straks noget i sit store skæg, men det lagde han ikke mærke til, for det var han vant til. Han slap ikke geværet. Der var næsten mørkt i hans kolde kammer, og det trak ind fra vinduet. I en af de øverste små ruder var der et lille rundt hul. Jeg spurgte, hvad det var for et hul.

»Ham der!« sagde han og pegede. Først nu så jeg, at der ved hans hovedgærde i den mørke krog hang en død fugl. Den var spættet på vingerne og havde stribet bryst. Næbbet var kort og krumt. Det var en stor høg. Den var begyndt at rådne, og det var den, som den værste stank kom fra. Den gamle havde skudt den gennem vinduet. Han var næsten lam i understellet af gigt, som ikke blev bedre af kulden i hans kammer. Han gik kun udenfor, når han skulle forrette sin nødtørft, så meget menneske var han da endnu, men det var en stor pine og ydmygelse for ham, for sømme tider måtte han kalde mormor eller en nabo til hjælp.

»Du kan ellers ikke se mange dyr her,« sagde jeg og kikkede ud ad vinduet. Der var kun en lille gruset plads at se og hegnet og mormors have med de vintersorte, tågede træer.

»Jo,« sagde han, »der er mange. De kommer. Jeg ser meget.«

Jeg blev ikke længe hos den gamle skytte. Han havde sikkert oplevet meget, men han kunne ikke fortælle. Det gik i stykker i hans mund, han kunne ikke forløse sig. Han fortalte sådan: »Jo, det var altså ... han gik og sølede derovre ... nåja, fik et bladskud ... nåja, det er ikke noget.« Der var koldt hos ham, og jeg var heller ikke tryk ved ham.

Jeg gik ind til mormor. Hun rejste sig fra armstolen ved ovnen, nu skulle jeg sidde der. Jeg ville ikke, men jo, det måtte jeg. Så tog hun en tynd, læst bog ned. Den lå på amagerhylden under bibelen og salmebogen.

»Det er en god bog,« sagde mormor og rakte mig den. Hun vidste, jeg var en læsehest, men glemte nok, at jeg havde læst bogen et par gange hos hende. Det var »Den gule ulv«. Mormor havde selv læst indianerromanen, og hun syntes, den var god. Det var den også. Jeg sad og læste »Den gule ulv« endnu en gang. Vi havde det godt.

Mormor strikkede, og uret tikkede og sang kønt imellem, og dagen gik.

»Nu mørkner det snart,« sagde mormor.

»Man må vel hjemad,« sagde jeg.

»Du måtte da så gerne blive,« sagde mormor, »men dine forældre venter dig nok snart, og du skal vel gå omvejen ad broen, for isen er vist ikke sikker nu?«

»Jeg ved det ikke så lige,« svarede jeg.

Mormor kom med en kurv fuld af små gulrøde æbler, som hun kaldte paradisæbler. De var meget søde og fine i smagen, særlig når de blev lidt runkne. Kurven havde facon som en lille kiste, den havde et hvælvet låg og et lukketøj, som mine søstre altid havde troet var af guld. Den havde en behagelig hank med håndtag af rødt fløj. Vi syntes, det var en eventyrlig kurv. Jeg skulle bære paradisæblerne hjem i den.

Jeg stod forlegen og vred på mig i stuen, for jeg vidste ikke, hvordan jeg skulle få sagt ordentlig tak for den gode dag. Mormor havde et stort æble i sin knystøde hånd. Hun gned det blankt og rødt i sit store, brusende forklæde og gav mig det.

»Tak,« sagde jeg, »bliver du aldrig bange for det der om natten?«

Det var snebærbusken uden for vinduet, jeg mente. Den stod så tæt ved, at nogle kviste rørte ruden. Det lød underligt, når vinden fik dem til at famle over glasset.

»Det gør jeg ikke, min dreng,« svarede mormor, »jeg synes, der ved nattetid går vagt om huset. Så tænker jeg: Det er fjerene på deres vinger, som rører ruden.«

Da blev jeg endnu mere forlegen, og jeg stod og så ned på de brede gulvplanker. Jeg vidste ikke, om det bare var noget, mormor sagde for min skyld, eller om hun selv troede på det. Hun troede så meget.

Så gik jeg. Da jeg kom forbi gavlivinduet, så jeg den

gamle skytte sidde derimod med geværet i armen. Jeg nikkede til ham. Men han stirrede bare uden at hilse.

Jeg fulgte stien ned over bankerne til hovedvejen. Her var tågen tættere. Der var ikke langt fra vejen til de store engdrag. Over bag dem lå mit hjem, kun en god kilometer borte. Men det havde været tøvær i flere dage, og jeg vidste ikke, om isen over åen kunne bære. Der var henved tre fjerdingvej, når man fulgte vejen norden om over broen. Jeg havde lovet at være hjemme i mørkningen. Det kunne jeg knap nå nu, men jeg fulgte vejen og gik rask til. Engang imellem skiftede jeg kurven med paradisaeblerne fra den ene arm til den anden. Eller jeg stod lidt og lyttede. Der var ganske stille i tågen. Det bare dryppede fra vejtræerne. Rislende og sivede langt inde på markene. Satte i gang igen. Jernet under mine træsko klang mod vejens sten. Jeg kunne godt lide den lyd, og jeg tog lange skridt og trådte hårdt til. Var der nogen, som lyttede efter mine skridt, måtte de tro, at her kom en voksen mand.

Da jeg var kommet forbi en gård med lukket port, blev der kaldt på mig fra den mørke roekule, som lå tæt ved vejen. Der stod en dreng med en rive. Jeg kendte ham, det var Ejnar, som jeg havde gået i skole med, til han for et halvt års tid siden var blevet tjenestedreng her i nabolaget. Gårdens folk havde kørt roer ind, for at have nok søen over, og nu gik Ejnar og rev den gamle halm sammen. Jeg sprang over grøften, og vi satte os i den våde halm bag kulen.

»Går det an, du sidder og snakker?« sagde jeg.

»Hvis det passer mig,« sagde han.

»Er de flinke?«

»Går mægtig godt,« sagde Ejnar. »Manden skal ikke have sagt noget. Sålh? Sese? siger jeg bare, hvis der er noget. Så ser jeg sådan på ham. Sådan, forstår du.«

»Ja, det forstår jeg,« sagde jeg.

»Hvordan står det til?« spurgte han.

»Som det bedst kan,« sagde jeg.

Ejnar trak pibe og tobak frem og spurgte, om jeg havde en ordentlig pibe. Han var ikke af dem, der kunne drille mig, og nu boede han desuden så langt borte, så jeg svarede roligt, at jeg kun røg pibe i ny og næ.

Han stoppede sin lille pibe. »Det er jomfrutobak,« sagde han, »det skulle du holde dig til.«

»Kender du udmærket,« svarede jeg.

Da han fik fyr på piben og havde røget lidt, rakte han mig den. Jeg havde nær tabt den, for den var brændende hed. Det var en pibe af jern, lavet til reklame. Det var en fordel, den kunne ikke brække.

Vi sad en stund i den klamme halm og røg af jernpiben. »Savner du ikke stranden?« sagde jeg. Vi havde været meget ved stranden sammen.

»Jo,« sagde han, »jeg stikker til søs, når jeg er konfirmeret. Jeg er ligeglad med, hvad de gamle siger.«

»Jeg stikker snart til søs,« sagde jeg.

»Du har det jo godt?« sagde han.

»Sådan et liv er ikke til at holde ud,« sagde jeg.

»Nej,« sagde han. Vi sad stille og røg. Det dryppede fra træerne. Det mørknede. Men jeg blev siddende, skønt vi ikke havde meget at snakke om. Vi var blevet fremmede for hinanden, mærkede jeg.

Det var næsten helt mørkt, da jeg brød op. Jeg drejede straks bort fra vejen og gik i mørket ned over pløjemarken mod enghaven. Her kunne man gå lydløst, men jeg kunne bedre lide at gå, hvor man støjede. Markerne var næsten snefrie, men i enghaven lå den gamle is endnu. Det lysnede svagt fra de store flader. De lå spættede og stribede hen og mindede mig om noget. Den døde høg. Isen var porøs og skør mange steder, men jeg gik rolig ud over den.

Jeg var blevet så sørgelig til mode af at snakke med

Ejnar. Jeg havde måske heller ikke haft godt af piben, det brændte mig endnu i munden. Vi havde siddet og sagt underlige ting til hinanden. Det var sørgeligt det hele. Som nu Ejnar, jeg vidste, han ikke kom til søs og blev til noget. Han var dårligt begavet og havde en svag vilje. Han var allerede krum i ryggen, og han måtte prale dumt for at være til. Det er sørgeligt med os mennesker, man kan se, hvordan det hele bliver, tænkte jeg.

Så stod jeg foran åen. Der var is på den endnu. Sort is. Midt over løbet var isen revnet og sunket ned. Glatte sider skrånede ned mod midten, hvor der stod vand og skinnede. Jeg tænkte ikke på, hvad jeg gjorde. Jeg gjorde det bare. Jeg tog træsko og strømper af og kylede dem over åen. Det var rart at stå på isen med bare fødder, man blev kun mere rolig og ligeglad af det. »Det kan være lige meget,« sagde jeg højt. Så trådte jeg ud over kanten, skred på den glatte side, prøvede at få fart på, så jeg kunne løbe op over den anden side. Fødderne smuttede, og jeg gled tilbage og blev stående nede i vandet. Isen sukkede, jeg syntes, jeg kunne mærke, at den langsomt sank under mig.

»Det skulle I bare vide,« sagde jeg højt og så mig om. Jeg kunne lige nå at se over iskanten. De store engflader lå stille og øde hen. Intet at se. Is og tåge. Om sommeren var her fuldt af fugle, men nu var her ingen vingesusen at høre.

Jeg prøvede at krybe op, men gled tilbage. Hagede mig fast med fingre og tæer, men sank ned igen. Jeg kastede kurven med paradisæblerne op over kanten, og så bar jeg mig ad, som var jeg vild, jeg satte neglene i isen, kradsede med rasende bevægelser. Skred ned igen. Jeg stod nede i vandet og rettede ryggen, mærkede isrevnen under de nøgne fødder, som næsten ikke kunne føle mere. Isen gængede lidt.

»Du kommer ikke op,« sagde jeg. Endnu havde jeg den

kolde, triste ligegladhed i mig. Jeg tænkte ikke, turde ikke. Jeg turde ikke blive bange.

Så gik jeg oprejst op over isen. Midt på skråningen var jeg ved at skride. Da fik jeg et puf i ryggen, og så kom jeg helt op. Jeg samlede hoser og træsko op, greb kurven, vendte mig ikke, men sprang vildt hen over engen, bort fra åen, trådte gennem den sprøde is et sted, forvred foden, men op og af sted igen. Næde hegnet og entrede over den skrigende pigtråd.

Her var pløjemarken. Da jeg mærkede de bløde, næsten svampede furer under fødderne, vendte jeg mig og så ud over engen. Der var ingen at øjne. Det var også meget tåget.

Jeg tog strømper og træsko på og løb op over marken for at få varme i kroppen. Snart var jeg så langt oppe på det pløjede skifte, at jeg ikke kunne se andet end tåge og mørke til siderne. Men jeg kendte marken og kunne ikke gå fejl her. Jeg lukkede øjnene og svingede mig rundt et par gange. Men jeg kunne straks mærke, hvilken retning jeg skulle gå i.

Hvorfor så du dig ikke om dernede? tænkte jeg. Det var bare noget, du bildte dig ind, at du fik et puf i ryggen. Jeg gik videre og blev igen mat og tung til mode og forstod ikke noget.

Det lugtede fra jorden et stød. Jeg stod og snuste ind, men kunne ikke finde, hvor det kom fra. Det mindede om lugten fra høgen ved den gamles hovedgårde. Den stolte, rådnende fugl.

Jeg ønskede pludselig, jeg kunne gå vild. Jeg ville prøve det. De siger, man let går vild i tåge, tænkte jeg, så går man i ring. Man bliver ved at gå i ring. Men jeg kan ikke gå vild her. Kan jeg ikke mærke retningsen på mig selv, kan jeg jo bare føle på plovfurerne og følge dem. Gid jeg kunne gå vild.

»Nu går jeg vild!« råbte jeg. Jeg lukkede mormors kurv

op, det faldt mig ind, tog en håndfuld paradisaebler og kastede dem ud i mørket omkring mig. Så gav jeg mig til at lede efter dem. Lidt efter mærkede jeg, at jeg var gået vild. Jeg kunne ikke mærke retningen mere. Jeg knælede ned og følte på plovfurterne, men jeg kunne ikke mere finde ud af, hvad vej de gik. Det var umuligt. Jeg gik fremad et stykke. Jeg kunne ikke mærke, om det var rigtigt eller forkert. Jeg gik et stykke den modsatte vej, og det var det samme. Så blev jeg stående. Men som jeg stod der, kom der mere og mere skræk fra jorden op gennem benene, op i kroppen, op i brystet, op i øjnene, der ligesom blev helt blinde. Jeg var gået vild, og jeg var ene.

Jeg begyndte at løbe. Jeg vidste ikke, om det var den rigtige vej, men jeg turde ikke blive stående, jeg turde heller ikke gå langsomt. Jeg løb alt hvad jeg kunne, stønnende, med kurven hoppende på armen. Nu og da var jeg ved at snuble. Jeg løb og løb.

Min træsko stødte mod noget, jeg faldt. Tabte kurven. Jeg rejste mig grædende på knæ og kravlede fremad. Låget var gået op på kurven. De fleste paradisaebler var trillet ud. Jeg begyndte angst og famlende at samle dem op. Nogle var sprunget helt ind mellem stråene i en græs-tot, som var der foran. Jeg følte mig for i græsset. Hånden sank dybt ned mellem stråene. Jeg bøjede mig længere frem. Der var ikke mark, ingen grund bag det græs. Jeg så det lyse svagt fra en vandflade under mig. Mergel-graven.

Jeg lå og stirrede ned i mergelgraven. Den havde jeg ikke et øjeblik husket, skønt jeg havde været der for et par dage siden sammen med en anden. Vi havde lavet gynger i isen, så der nu stod åbent vand.

Da jeg havde samlet æblerne sammen, stod jeg der lidt med kurven på armen. Jeg blev så varm, og jeg fortrød. Tågen var så god nu. Der er nok nogen, som har passet på, tænkte jeg.

Jeg syntes, jeg hørte det synge svagt i luften, som af et ur, der snart vil falde i slag, en mærkelig og køn lyd, ganske svagt. Tågen duftede som store, nystrøgne forklæder. Og paradisaeblerne duftede ud gennem fletværket på mormors kurv.

Så gik jeg udenom mergelgraven, hen under den mægtige rødpil, som stod i kanten. Dråber stænkede fra den. Nu kunne jeg se markhegnet længere ovre. Jeg kunne ikke gå fejl. Når jeg kom derover, skulle jeg ikke gå mange skridt, før jeg gennem tågen kunne skimte lyset fra vinduerne hjemme.